

Maja Botolin Vaupotič*

FRANC ZGONC – DOMOLJUB, KI JE Z LJUBEZNIJO DO BLIŽNJEGA POMAGAL MNOGIM

Organizacija Rdeči križ sodi prav gotovo med tiste, katere temelj za delovanje predstavljajo številni predani prostovoljci z razvitim čutom za solidarnost in vsak med njimi si zasluži posebno pohvalo. V prispevku sledimo kratkemu orisu življenja in dela dolgoletnega sekretarja Rdečega križa Franca Zgonca, kot se spominja njegova hčerka, gospa Ela Divjak.

Uvod

Kmalu po koncu II. svetovne vojne je Okrajni odbor OF v Ormožu prejel dopis iz Ljubljane, v katerem so jih obvestili, da se »po celem svetu ustanavljajo odbori Rdečega križa (RK) z namenom pomoči ter poziv, da tudi sami ustanovijo odbor RK, ki naj sestoji iz predsednika, podpredsednika, tajnika, blagajnika in 5–7 odbornikov (predvsem žensk in otrok)«¹.

V Ormožu je bil prvi vpis Rdečega križa v register društev izveden 27. 2. 1948, v arhivskih virih pa najdemo seznam ustanovnih članov Krajevne organizacije Rdečega križa (KORK) Tomaž pri Ormožu iz leta 1947 in datum ustanovitve Osnovne organizacije (OO) Rdečega križa Cvetkovci–Osluševci, kar nam daje vedeti, da so se že pred uradnim vpisom združevale skupine prostovoljcev, ki so jim bila blizu načela te največje in najstarejše humanitarne organizacije na svetu².

Žal ni moč najti pisnih virov, iz katerih bi lahko razbrali, kdo so bili ustanovni člani Območnega odbora RK Ormož, danes Območnega združenja RK Ormož (OZ RK Ormož).

V letu 2008 OZ RK Ormož praznuje 60 let organiziranega delovanja in kar nekako v navadi je, da ob obletnicah radi brskamo po preteklosti in se sprašujemo, kdo so bili začetniki in kaj so takrat počeli. Kratek prispevek o rojstvu Rdečega križa ter razvoju, tako v svetu kot v Sloveniji, je podan v prejšnji številki Zgodovinskih zapisov (letnik IV, št.

1). Prav tako so opisani začetki razvoja na ormoškem področju, dodana sta kronološki pregled delovanja v obdobju 1965–1970 ter opis dejavnosti, s katerimi se organizacija ukvarja. Žal so pisni viri iz zgodnjega obdobja zelo redki oziroma jih ni, živijo pa med ljudmi imena in spomin na tiste, ki so se prvi predano in pogumno ter z veliko ljubezni do ljudi podali na pot, ki jo je pred več kot 145 leti začrtal Henry Dunant, ter so, skupaj s številnimi prostovoljci, pustili poseben pečat v prvih treh desetletjih delovanja Rdečega križa v Ormožu.

Vsakemu med njimi in vsem skupaj smo iskreno hvaležni za njihovo sočutje in solidarnost.

Ker sem pri prebiranju redkih pisnih virov iz zgodnejšega obdobja delovanja Rdečega križa Ormož največkrat srečala ime sekretarja, me je zanimalo, kdo je mož, ki je skoraj dve desetletji opravljal to pomembno funkcijo. Po spletu srečnih okoliščin sem 8. januarja 2008 spoznala njegovo hčerko gospo Elo Divjak in nadaljnji zapis je nastal po njenem pripovedovanju.

Slika 1: Franc Zgonc. Original hrani: RKS OZ Ormož.

* Maja Botolin Vaupotič, prof. biologije in kemije, Rdeči križ Slovenije Območno združenje Ormož, Ptujška 8 f, 2270 Ormož.

¹ ZAP, MLO, šk. 190, ovoj 13.

² Botolin Vaupotič, Smo, ker nas potrebuje na tisoče ljudi.

Franc Zgonc

Rodil se je leta 1894 na veliki kmetiji na Igu. Prvo svetovno vojno je preživel kot vojak, nato kot ujetnik na ruski fronti. Starši so mu zgodaj umrli. Čeprav je po njih podedoval vsoto denarja, za katero bi lahko leta 1918 še kupil manjše posestvo, je po prvi svetovni vojni ostal brez vsega, zato si je moral priskrbeti službo, s katero bi se lahko preživil. Mladega in postavnega fanta so sprejeli v žandarmerijo ter ga poslali na šolanje v Sremsko Kamenico. Po končani šoli je nastopil službo kot jugoslovanski orožnik, dodeljeno mu je bilo delovno mesto v Ormožu, kjer je spoznal svojo bodočo soprogo Alojzijo. Po nekaj letih službovanja v Ormožu je bil premeščen v Makedonijo, kjer je živel in delal 10 let. Tako kot v Ormožu je bil tudi v Makedoniji zelo spoštovan, saj je znal z ljudmi vsepovsod navezati prave stike ter gojiti lep odnos do ljudi. V Slovenijo se je, skupaj z družino, vrnil leta 1936 – v Rogaško Slatino, kjer pa se, čeprav mu je bilo dodeljeno mesto komandirja postaje, ni počutil dobro. Zato je zaprosil za premestitev in tako je mlada družina naslednja štiri leta preživela v Ponikvi pri Celju, kjer so živeli lepo urejeno življenje vse do začetka druge svetovne vojne, ki je prinesla nove grozote ter mlado družino postavila pred hude preizkušnje. V kratkem času so izgubili veliko premoženja, že avgusta 1941 pa so bili izseljeni na Hrvaško, v Slavonsko Požego. Tam so jih razporedili k revnim srbskim družinam na Hrvaškem – Zgončeve so poslali v Bjelovar – g. Franca s soprogo Alojzijo k eni, hčerko Elo k drugi družini. S pomočjo garantnega pisma, ki ga je poslal stric, so se po osmih mesecih lahko vrnil na Ig, kjer se je vključil v Osvobodilno fronto, sodeloval s partizani, nato pa je bil aretiran in poslan v italijansko koncentracijsko taborišče na otok Rab. Iskrica upanja, da se bo rešil taborišča na Rabu, je posijala takrat, ko je izvedel, da ga lahko taborišča reši prošnja, ki bi jo podpisal župnik iz domačega kraja. Vendar župnik na Igu prošnje, ki jo je napisala gospa Alojzija, ni podpisal – odpravil jo je z besedami, da »človek, ki je po poklicu orožnik, že ne more biti dober«. Na Rabu je tako dočakal kapitulacijo Italije, na poti domov pa so ga zajeli Nemci ter odpeljali v taborišče v Nemčijo. Ves čas ni vedel, kaj se dogaja z njegovo družino, pa tudi družina ni imela o njem nobenih informacij. Ob koncu vojne se je vrnil popolnoma izčrpan, po okrevanju pa se je zaposlil na Notranji upravi okraja Ptuj, kjer je leta 1951 dočakal upokojitev.

V PRAŠALNIK ZA SEKRETARJA OBČINSKEGA ODBORA RK

1. Občina Ormož
2. Ime in priimek ZGONC FRANC
3. Rojstno leto 15. avgusta 1907
4. Prebivališče Ormož Ptujška cesta št. 7
telefon doma - - - v službi - - -
5. Zakonski stan: samski /-a/ - - - poročen /-a/ de
število mladoletnih otrok: nima
6. Ali ste redno zaposleni pri RK? DA NE
honorarno DA NE
Ali je vaše delovno mesto kombinirano še s kakšno drugo plačano funkcijo in katero? dva dni v tednu pri ZB NOV občine Ormož kot tehnični sekretar
7. Višina povprečnega osebnega dohodka na mesec v letu 1972 200.- M- din mesečno
8. Šolska izobrazba /šola, ki ste jo končali/ podoficijska orožniška šola v Sremski Kamenici
9. Od katerega leta ste sekretar OO RK: od leta 1957
10. Od kdaj aktivno delate v RKS: - - -
11. Zadnja zaposlitev pred zaposlitvijo v RK: Notranji odsek bivši okraj Ptuj položaj referent
12. Ali ste član ZK Slovenije? da od leta 1946
13. Navedite vse funkcije, ki jih opravljate v organih oblasti, družbeno političnih organizacijah ali drugih družbenih organizacijah
Predsednik poravnalnega sveta Ormož, predsednik komisije za skrb
borcev in revolucionarjev pri OO Ormož, predsednik komisije za
priznanje posebne dobe ZB NOV občine Ormož

- 2 -

14. Koliko ljudi je še v rednem ali honorarnem delovnem razmerju pri občinskem odboru RK:
strokovnih sodelavcev - za področje -
" "
" "
računovodja eden honorarno
knjigovodja -
ostali -
15. Katere tuje jezike obvladate: AKTIVNO PASIVNO
Srbohrvaško aktivno Slovenki drugo ne
16. Katera odličja RK ste že prejeli: Jugoslovanski rdeči križ
za zalaganje u raču
17. Ali imate že kakšno državno odlikovanje in katero? Orden za hrabrost
medaljo hrabrost in medaljo za delo
18. Ali ste kot sekretar stimulirani za vaše delo, odnos do vas in vrednotenje s strani družbeno-političnih organizacij, v okolju kjer ste zaposleni oz. kjer živite? /opišite/ sam osebn. upokojenec
in delam honorarno pri občinskem odboru RK Ormož - sekretar
19. Ali imate pisarniške prostore za delo občinskega odbora?
DA NE NASLOV: skupno zveze borcev NOV Ormož
Ali ima OO RK skladišče? trenutno ga nimamo
DA NE NASLOV: - - -
20. Če nimate pisarniških prostorov, s kom skupaj jih uporabljate?
Prostore imamo skupaj Združenjem borcev NOV obč. Odbor Ormož
NASLOV: Občinski odbor Rdečega križa Ormož kolodvorska (grad)

FRANC ZGONC
DATUM: 17. februarja 1973 Franc Zgonc
/sekretar OO RK/

Sliki 2 in 3: Vprašalnik za sekretarje Rdečega križa.
Original hrani: ZAP.

Vse svoje življenje je znal vzpostavljati topel in pristen odnos z ljudmi. Bil je dober poslušalec ljudem z različnimi težavami, pa tudi načela gibanja Rdečega križa so mu bila blizu. Zato ni naključje, da se je aktivno vključil v delo Rdečega križa Ormož ter bil njegov dolgoletni sekretar. Odlikovale so ga visoke moralne kvalitete in za svoje požrtvovalno delo je 9.4.1970 prejel republiški srebrni znak in diplomu v znak priznanja in zahvale za humanost in patriotizem pri krvodajalski službi. Februarja 1973, dve leti pred smrtjo, je ob 20-letnici organiziranega krvodajalstva na Slovenskem prejel najvišje priznanje – organizatorjem krvodajalstva 1953–1973.

Franc Zgonc je umrl v petek, 3. januarja 1975, star 81 let. Tega dne se je, kot mnogokrat dotlej, še zadnjič odpravil v pisarno, kamor so ga, kljub prazniku, klicale dolžnosti in želja pomagati drugim. Na Kerenčičevem trgu je srečal prostovoljca Rdečega križa s Koga, še zadnjič ponudil roko v pozdrav ter izrekel dobre želje v novem letu, nato pa omahnil v smrt. Na zadnji poti ga je pospremila veliko ljudi, ki so se tako še zadnjič poslovili od pokončnega moža in velikega domoljuba, čigar smisel življenja je bil v pomoči soljudem.

Ključne besede

Ormož, Rdeči križ, Franc Zgonc

Pisni viri

- Zgodovinski arhiv Ptuj (ZAP), MLO, škatla št. 190, ovoj 13.
- ZAP, 406, RK, šk. 1–6.

Ustni vir

- Ela Divjak, Bevkova ulica 13, 2250 Ptuj. Pogovor 8. januarja 2008.

Literatura

- Maja BOTOLIN VAUPOTIČ: Smo, ker nas potrebuje na tisoče ljudi. *Zgodovinski zapisi IV*, Ormož, 2007.

Povzetek

Organizacija Rdeči križ prav gotovo sodi med tiste, katerih temelj za delovanje predstavljajo številni predani prostovoljci z razvitim čutom za solidarnost in vsak med njimi si zasluži posebno pohvalo. V Ormožu je bil prvi vpis Rdečega križa v register društev izveden 27. 2. 1948 in tako letos praznuje 60-letnico delovanja. V teh letih so številni posamezniki z veliko ljubeznijo do soljudi pomagali številnim pomoči potrebnim. Med njimi je bil tudi dolgoletni sekretar Rdečega križa Franc Zgonc. V prispevku tako sledimo kratkemu orisu njegovega življenja in dela po spominu njegove hčerke Ele Divjak.